

Tevhid i imanî, elbette tevhid i kulûbü ister

Yirmi İkinci Mektup/Birinci Mebhas/İkinci Vecih:

Hem hikmet nazarında dahi zulümdür.

Zira malûmdur ki adâvet ve muhabbet, nur ve zulmet gibi zıttırlar. İkiisi, mana-yı hakikisinde olarak beraber cem'olamazlar.

Eğer muhabbet, kendi esbabının rüçhaniyetine göre bir kalpte hakiki bulunsa o vakit adâvet mecazî olur; acımak suretine inkılab eder. Evet mü'min, kardeşini sever ve sevmeli. Fakat fenalığı için yalnız acır. Tahakkümle değil belki lütufla ıslahına çalışır. Onun için nass-ı hadîs ile: "Üç günden fazla mü'min, mü'mine küsüp kat'-ı mükâleme etmeyecek."

Eğer esbab-ı adâvet galebe çalıp adâvet hakikatiyle bir kalpte bulunsa o vakit muhabbet mecazî olur, tasannu ve temelluk suretine girer.

Ey insafsız adam! Şimdi bak ki mü'min kardeşine kin ve adâvet ne kadar zulümdür. Çünkü nasıl ki sen âdi küçük taşları, Kâbe'den daha ehemmiyetli ve Cebel-i Uhud'dan daha büyük desen çirkin bir akılsızlık edersin. Aynen öyle de Kâbe hürmetinde olan iman ve Cebel-i Uhud azametinde olan İslâmiyet gibi çok evsaf-ı İslâmiye; muhabbeti ve ittifakı istediği halde, mü'mine karşı adâvete sebebiyet veren ve âdi taşlar hükmünde olan bazı kusurâtı, iman ve İslâmiyet'e tercih etmek, o derece insafsızlık ve akılsızlık ve pek büyük bir zulüm olduğunu aklın varsa anlarsın!

Evet tevhid-i imanî, elbette tevhid-i kulûbü ister. Ve vahdet-i itikad dahi vahdet-i içtimaiyeyi iktiza eder. Evet, inkâr edemezsin ki sen bir adamla beraber bir taburda bulunmakla, o adama karşı dostane bir rabita anlarsın ve bir kumandanın emri altında beraber bulunduğunuzdan arkadaşane bir alâka telakki edersin. Ve bir memlekette beraber bulunmakla uhuvvetkârane bir münasebet hissedersin. Halbuki imanın verdiği nur ve şuur ile ve sana gösterdiği ve bildirdiği esma-i İlahiye adedince vahdet alâkaları ve ittifak rabitaları ve uhuvvet münasebetleri var.

Mesela, her ikinizin Hâlık'ınız bir, Mâlik'iniz bir, Mabud'unuz bir, Râzık'ınız bir, bir bir bine kadar bir bir. Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kıbleniz bir, bir bir yüze kadar bir bir. Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir, ona kadar bir bir.

Bu kadar bir birler vahdet ve tevhidi, vifak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak manevî zincirler buldukları halde; şikak ve nifaka, kin ve adâvete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakiki adâvet etmek ve kin bağlamak; ne kadar o rabita-i vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o münasebat-ı uhuvvete karşı ne

derece bir zulüm ve i'tisaf olduğunu; kalbin ölmemiş ise aklın sönmemiş ise anlarsın!